

ŘECKO V PROMĚNÁCH ČASU

Otázka (dis)kontinuity
řeckého národa a
periodizace řeckých
dějin

TEMATICKÉ OKRUHY VÝUKY

18.2.: Otázka
historické kontinuity
a periodizace
новоřeckých dějin

25.2.: Řecko po
občanské válce

4.3.: 1955 - 1967
Konstantinos
Karamanlis a
Georgios
Papandreu

11.3.: 1967 – 1974
Diktatura – Turecká
invaze na Kypr

18.3.: 1974 – 1989
Po pádu diktatury

25.3.: 1989 – 2009
Předkrizové
desetiletí –
Olympijské hry 2004

1.4.: Řecko v krizi
(2009 – 2015)

8.4. *Daňkovic*

15.4. Současný
politický systém
Řecka

22.4. Řecko a
pravoslaví

29.4. Makedonie v
proměnách času

6.5. Otázka migrace
– fenomén brain
drain

13.5. Řecká
diaspora

Návrhy k vypracování prezentací – seminárních prací

- Československo – řecké vztahy (politické, popř. kulturní) od r. 1974 dodnes
- Řecko a jeho sousedé (řecko-turecké vztahy po 2. sv. válce)
- Řečtí emigranti v ČSR
- Percepce Řecka a Řeků v české literatuře
- Odraz řecké krize v českém (slovenském) tisku
- Řecko a migrační krize
- Demografický vývoj na Balkáně a otázka brain drain
- České pravoslaví
- Řecko jako oblíbená destinace českých turistů
- Stereotypy o Řecku a jeho obyvatelích

Bibliografie

Pavel Hradečný a kol.: Dějiny Řecka

Ilona Švihlíková – K. Tsivos: Řecká tragédie

K. Tsivos: Hybridní Lidově demokratické Řecko

K. Králová – K. Tsivos: Vyschly nám slzy...

Jan Koura: Rozdělený ostrov

Yannis Hamilakis: The nation and its ruins

Iatrides – Wrigley: Greece at the Crossroads

Jan Rychlík a kol: Balkánské národy ve 20. stol.

ŘECKO: ZEMĚ OSTROVŮ, VYSOKÝCH HOR A NEKONEČNÝCH PLÁŽÍ...

- Rozloha Řecka (131 940 km²) ho řadí na 94. místo na světě a na 14. místo v Evropě.
- 19,07 % jeho rozlohy připadá na ostrovy (celkem 2.500), z nichž jednoznačně dominantní roli hraje Kréta, 5. největší ostrov Středomoří.
- Délka řeckého pobřeží je 15 021 kilometrů, což představuje 37% délky pobřeží celé Evropy (11 000 kilometrů pobřeží však připadá na řecké ostrovy). V Řecku neexistuje ani jeden bod, který by byl od moře dál než 150 km.

ŘECKÁ POPULACE

- Při sčítání lidu v roce 2021 mělo Řecko 10,64 milionů obyvatel.
- Stejně demografické potíže jako ostatní vyspělé země: počet dětí na jednu dospělou ženu v Řecku je na úrovni pouhých 1,28 (v celé EU 1,48).
- Průměrný věk i odhadovaná střední délka života se výrazně prodloužily: 80,1 / u mužů odhadována na 77,4 let a u žen dokonce na 82,9 let. Tato čísla z nejvyšších v Evropě.
- Zdravý způsob řecké životosprávy.

ROZLOŽENÍ OBYVATELSTVA - ATHÉNY

- - 70% Řeků žije ve městech.
- - 1,5 milionu Řeků žije na ostrovech
- - Téměř každý druhý Řek žije v **Athénách**, které mají skoro 5 milionů obyvatel.
- **Hlavní město Řecka od r. 1833 (10 000 obyvatel)**
- **r. 1896 první novodobé Olympijské hry (120.000 obyvatel).**
- **r. 1922 Maloasijská katastrofa (400.000 obyvatel)**
- **r. 1949, konec války (1,4 mil. obyvatel)**
- **Thessaloniki (Soluň) 1,2 mil.**
- **Řecká diaspora: 4-5 milionů ve 180 zemích**

ŘECKÁ ORTODOXNÍ CÍRKEV

- Sahrála velmi významnou roli v těžkých dobách útlaku Řecka, kdy sjednocovala obyvatelstvo a udržovala národní uvědomění Řeků.
- 95% řeckého obyvatelstva se hlásí k této církvi. V Řecku dále najdete muslimy, protestanty, katolíky a židy.
- Řecká ortodoxní církev je nezávislá a od r. 1850 její hlavou je metropolita athénský.
- V Řecku naleznete také malý mnišský stát Athos, který se nalézá na Chalkidiki a kam mají zakázaný vstup ženy.
- Ortodoxní náboženství nenásilnou formou proniká do všech oblastí společenského života.

Ελληνικά- řečtina: jazyk bez příbuzných...

- Řekové mají nejdelší písemné zaznamenání historických dějů, tzv. *lineární písmo B* – mykénské nápisy z 2. tisíciletí před n. l.
- Řecky byly napsány nejstarší památky evropské kultury: Homérovy eposy **Ilias** a **Odyssea**.
- V helénistickém období (3. stol. př.n.l. – 1 stol. n.l.) řečtina (koiné) se stane *angličtinou* své doby. Nejvýznamnější památkou tohoto období je **Nový zákon**.
- Problém dvojjazyčnosti (tzv. diglossie) trápí Řeky až do r. 1975
- Novořečtinou mluví cca 15 milionů lidí – oficiálním jazykem Řecka, Kypru a tím pádem i EU.

Filhelénové a jejich role při vytváření národní identity Řeků

- Filhelénové = evropští intelektuálové, umělci a politici, obdivovatelé antického Řecka.
- vlivné hnutí → změna negativního postoje evropských vlád ve prospěch řecké revoluce
→ nezávislost Řeků umožněna díky společné intervenci Velké Británie, Ruska a Francie (říjen 1827)
- do r. 1830 prakticky neexistuje řecká historiografie

Skupiny učených vzdělců se pokusily z vlastní iniciativy vymezit „národní území, získat poznatky o událostech z minulosti, které konstituovaly vědomí národní pospolitosti, kodifikovat jazyk, charakterizovat národní kulturní tradici a poznat příslušníky národa“ (Miroslav Hroch, *Národy nejsou dílem náhody*. Praha: Slon, 2011, str. 126)

Vzkříšení národa

Antické Řecko a *Neues Hellas*

- 1830 nezávislost Řecka
- král Otto Wittelsbach a období Bavorokracie
- na území nového řeckého státu: Athény, Sparta, Théby, Korint
→ **nejznámější antická města a památky**
- 1833 Athény novým hlavním městem
- 1837 Athénská univerzita
- Παλιγγενεσία = znovuzrození
propojení s antickým dědictvím → **pocit výjimečnosti a nadřazenosti vůči ostatním Balkáncům**

**Mezi antickým a novověkým Řeckem
je ovšem propast dvou tisíciletí!**

Jakob Philipp Fallmerayer (1790–1861)

– „řecký antikrist“

- autor studie *Geschichte der Halbinsel Morea während des Mittelalters* (1830)
- nesdílí romantické myšlenky Filhelénů
- novodobí Řekové = „směs Valachů, Albánců a Slovanů“
- zavádí rasová hlediska při posuzování původu Řeků

„Rasa Hellénů v Evropě zcela zanikla. Fyzická krása, intelektuální nedostižitelnost, vnitřní harmonie a cit pro uměřenost, umění, soutěživost, instituce města a vesnice, nádhera sloupů a chrámů – ba dokonce i samotné jejich jméno zmizely z řeckého světa. V žilách křesťanských obyvatel současného Řecka nekoluje jediná kapka čisté hellénské krve.“

J. Ph. Fallmerayer

K. Paparrigopoulos (1815–1891) a nepřerušená kontinuita řeckého národa

- *O migraci několika slovanských kmenů na Peloponésu* (1843)
 - vyvrací tvrzení Fallmerayera, že moderní Řekové jsou původu slovanského
- *Dějiny řeckého národa* (1857 až 1873)
 - historie Řecka od doby antiky až do současnosti je **kontinuální**
- Fallmerayer vnímán jako „otec řeckého historismu a etnografie“
 - nedůvěra vůči cizincům
 - *autognosie* - představa, že řecké dějiny mají psát Řekové

Zastánci nepřerušené kontinuity řeckých dějin musejí:

- 1. zaplnit mezeru mezi antikou a současností**
- 2. dokázat přítomnost antických tradic v lidových zvycích Novořeků**

Rehabilitace Byzance

– následníci Paparrigopoulose

Do té doby:

Byzanc = temné období a protiklad antického zlatého věku i období helénismu.

- myšlenka řeckého charakteru Byzance = antická civilizace se v Byzantské říši propojila s křesťanstvím
→ nová „**řecko-křesťanská civilizace**“
- Byzantská říše = nezbytný mezičlánek mezi antikou a novým Řeckem → jednota "helénství" v prostoru a čase → **střet s dalšími balkánskými nacionalismy**
- následníci Paparrigopoulose pouze opakovali koncept kontinuity – tomu přizpůsobili periodizaci a výuku řeckých dějin
- zbavili „pohanskou“ antiku všech „nevhodných“, demokratických a sociálně-kritických prvků

Dominance konceptu kontinuity v řeckém vzdělávacím systému

- koncept kontinuity definitivně upevněn v době diktatury generála Ioannise Metaxase (1936–1941)
 - I. Metaxas: „třetí helénská civilizace“ navazuje na dědictví řeckého starověku, především Sparty a Byzance
- na tzv. „řecko-křesťanské nacionálního smyšlení“ navázaly autoritářské režimy a vlády po skončení občanské války (1946–1949) a následně i junta plukovníků (1967–1974)
 - **koncept kontinuity je v platnosti dodnes!**
- periodizace dějin v učebnicích dějepisu:
 - starověk → Byzanc → novodobé dějiny

Marxistická škola a koncept diskontinuity

Κορδάτος Γιάνης

Marxisté do výkladu dějin vnesli sociální rozměry a třídní hlediska.

Janis Kordatos (1891–1961)

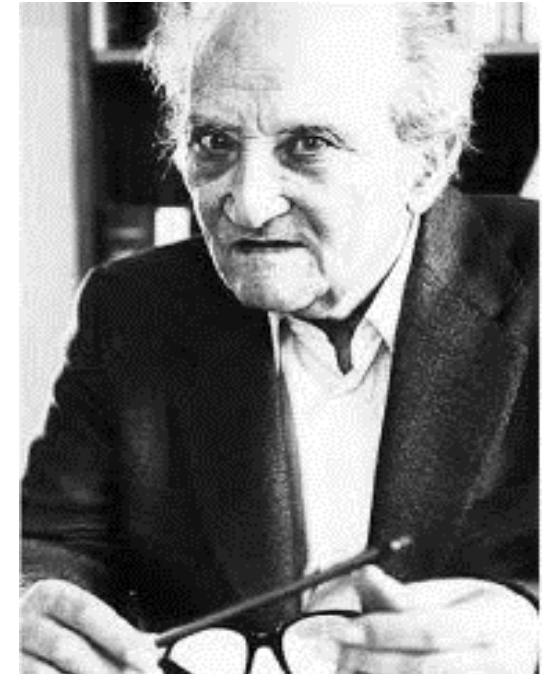
Historik samouk, plodný spisovatel.

Sociální rozměr řecké revoluce (1924) - revoluce r. 1821 začala jako národně-osvobozenecká a proměnila se v revoluci sociální. Kniha vyvolala bouřlivé reakce a diskuse

Odmítá řecký charakter Byzance.

Novořecká společnost = samostatná entita, jejíž počátky jsou ve změnách způsobu výroby v druhé polovině 18. století.

Kordatos zůstal osamocen – ztratil jej i jeho následovník **Nikos Svoronos (1911–1989)** - kontinuita je v „odbojovém duchu“ Řeků

Nikos Svoronos

Ambivalentní vztah k západu

Obdiv Evropy k antice posílil vědomí Novořeků o „výjimečnosti“ řecké civilizace v očích Evropanů

Iluze Řeků, že budou Evropané z pocitu „vděčnosti“ k řeckému kulturnímu dědictví ochotni Řeky zachraňovat

Zklamání, když řecké požadavky nebyly Evropany vyslyšeny / zahraniční intervence mají i svou odvrácenou zjištnou tvář.

Několik generací Řeků vychováno v duchu „Evropa dluží Řecku“, jelikož Řecko je kulturní kolébkou starého kontinentu.

Závěrem

Neustálé vyzdvihování antické minulosti vede k bizarnímu kultu antických předků.

Kult antické minulosti ve srovnání s dnešní neutěšenou situací v zemi vzbuzuje v současných Řecích pocity méněcennosti, popř. pocit zneuznání, protože ostatní evropské národy neobdivují „řeckou velkolepost“.

Anachronický model výuky dějin v Řecku, zvláště v základních a středních školách, a neustálé zdůrazňování dědictví antiky je živnou půdou pro **dominanci ultranacionalistických myšlenek.**

Periodizace řeckých dějin

- 1821-1832 n/o revoluce
- 1832 – 1862 Bavorokracie
- 1862 – 1912 Snaha o modernizaci
- 1912-1922 balkánské války - řecko-turecká válka - Maloasijská katastrofa
- 1922 – 1940 meziválečné Řecko
- 1940 – 1949 Desetiletí válek
- 1950 – 1967 Kachektická demokracie
- 1967 – 1974 Vojenská diktatura
- 1974 – 2015 Období metapolitevsi